

## Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση

Τόμ. 1 (2015)

4ο Πανελλήνιο Συνέδριο «Ένταξη και Χρήση των ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική Διαδικασία»



Σενάρια Μαθήματος στην Τάξη του Φιλολόγου.  
Δειγματοληπτική Διερεύνηση της Διδακτικής  
Προσέγγισης των Αρχαίων Ελληνικών στα  
Συνέδρια της ΕΤΠΕ

*Μ. Ξέστερνου*

### Βιβλιογραφική αναφορά:

Ξέστερνου Μ. (2022). Σενάρια Μαθήματος στην Τάξη του Φιλολόγου. Δειγματοληπτική Διερεύνηση της Διδακτικής Προσέγγισης των Αρχαίων Ελληνικών στα Συνέδρια της ΕΤΠΕ. *Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση*, 1, 751-759. ανακτήθηκε από <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/cetpe/article/view/4286>

# Σενάρια Μαθήματος στην Τάξη του Φιλολόγου. Δειγματοληπτική Διερεύνηση της Διδακτικής Προσέγγισης των Αρχαίων Ελληνικών στα Συνέδρια της ΕΤΠΕ

Μ. Ξέστερνου

Τμήμα Φιλολογίας, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, mxest@otenet.gr, mxest@uop.gr

## Περίληψη

Ευρύτερος ερευνητικός στόχος είναι αφενός η δειγματοληπτική μελέτη σεναρίων μαθήματος, ώστε να διαμορφωθεί μία πρόταση ερευνητικής ταξινόμιας για μελλοντική χρήση σε μεγαλύτερο εύρος και αφετέρου, η μελέτη των διδακτικών προτάσεων των συνεδρίων ΕΤΠΕ για τα φιλολογικά μαθήματα με αξιοποίηση ΤΠΕ, κατά τη διάρκεια των ετών 1999-2014 (σε πρώτη φάση όσον αφορά το μάθημα της αρχαίας ελληνικής και σε μελλοντική, τα υπόλοιπα φιλολογικά μαθήματα), ώστε να αποτυπωθεί καλύτερα το κλίμα της εισαγωγής και ένταξης των ΤΠΕ στην ελληνική δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Για την κωδικοποίηση χρησιμοποιήθηκε ανάλυση περιεχομένου και τα δεδομένα κατηγοριοποιήθηκαν ως προς την ταυτότητα των σεναρίων, το σκεπτικό τους, το πλαίσιο εφαρμογής τους κ.α. Διαπιστώθηκαν εγγενείς δυσκολίες μελέτης και ανάλυσης που οφείλονται στην απουσία τυποποιημένης παρουσίασης των προτάσεων και ετερογενούς αντίληψης του θεωρητικού πλαισίου από τους δημιουργούς των σεναρίων.

**Λέξεις κλειδιά:** συστηματική βιβλιογραφική επισκόπηση, σενάρια μαθήματος, αρχαία ελληνικά

## 1. Εισαγωγή

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι αφενός η δειγματοληπτική μελέτη σεναρίων μαθήματος, ώστε να διαμορφωθεί μία πρόταση ερευνητικής ταξινόμιας για μελλοντική χρήση σε μεγαλύτερο εύρος και αφετέρου η μελέτη των διδακτικών προτάσεων για φιλολογικά μαθήματα με αξιοποίηση ΤΠΕ, κατά τη διάρκεια των ετών 1999-2014 (σε πρώτη φάση όσον αφορά το μάθημα της αρχαίας ελληνικής και σε μελλοντική, τα υπόλοιπα φιλολογικά μαθήματα), ώστε να αποτυπωθεί καλύτερα το κλίμα της εισαγωγής και ένταξης των ΤΠΕ στην ελληνική δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Η Ελληνική Επιστημονική Ένωση Τεχνολογιών Πληροφορίας @ Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση (ΕΤΠΕ) είναι μη κερδοσκοπικό επιστημονικό σωματείο που ιδρύθηκε το 2000 με στόχο την προώθηση της έρευνας και της ανάπτυξης στο πεδίο της εκπαιδευτικής τεχνολογίας. Είναι η μοναδική επιστημονική ένωση στη χώρα μας, με κριτήρια ένταξης και κατηγοριοποίησης των μελών της. Κάθε δύο χρόνια οργανώνει

το έγκριτο επιστημονικό συνέδριο «Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση» και το πανελλήνιο συνέδριο «Ένταξη και Χρήση των ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική Διαδικασία» που δίνει έμφαση στη διδακτική πράξη και γενικότερα στην εκπαιδευτική διαδικασία. Στην έρευνα μας καταγράφηκαν μόνο οι εισηγήσεις-διδακτικές φιλολογικές προτάσεις που έγιναν σε αυτά τα συνέδρια ΕΤΠΕ κατά τη διάρκεια των ετών 1999-2014.

**Πίνακας 1:** εισηγήσεις-διδακτικές φιλολογικές προτάσεις

Συνέδρια	Πλήθος εισηγήσεων	Αρχαία ελληνικά από πρωτότυπο	Αρχαία ελληνικά από μτφ.	Νέα ελληνική γλώσσα	Νέα ελληνική λογοτεχνία	Ιστο-ρία
1 <sup>ο</sup> (1999)	1					1
2 <sup>ο</sup> (2000)	6		1	1	1	4
3 <sup>ο</sup> (2002)	13		1	4	1	7
4 <sup>ο</sup> (2004)	8			4	1	3
5 <sup>ο</sup> (2006)	15			4	2	9
6 <sup>ο</sup> (2008)	6		1	2		3
7 <sup>ο</sup> (2010)	13	1	1	2	1	8
8 <sup>ο</sup> (2012)	7	1		1	1	4
9 <sup>ο</sup> (2014)	7				3	4
1 <sup>ο</sup> ΕΚΠ ΕΤΠΕ (2009)	16		1	3	3	9
2 <sup>ο</sup> ΕΚΠ ΕΤΠΕ (2011)	7	1	1	1	2	2
3 <sup>ο</sup> ΕΚΠ ΕΤΠΕ (2013)	7	2		1	2	2

## 2. Μέθοδος

Ως διδακτικό σενάριο περιγράφεται η διδασκαλία με εστιασμένο γνωστικό αντικείμενο ή αντικείμενα, συγκεκριμένους εκπαιδευτικούς στόχους, διδακτικές αρχές και σχολικές πρακτικές (Παπανικολάου, Γουλή & Μακρή, *χ.χ.*). Υλοποιείται μέσα από μια σειρά εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων και με αυτή την οπτική προσεγγίσαμε τις διδακτικές προτάσεις που παρουσιάστηκαν κατά καιρούς στα συνέδρια ΕΤΠΕ. Για την κωδικοποίηση χρησιμοποιήθηκε ανάλυση περιεχομένου και τα δεδομένα κατηγοριοποιήθηκαν ως προς την ταυτότητα των σεναρίων, το σκεπτικό τους, το πλαίσιο εφαρμογής τους, την ανάλυση δραστηριότητας κ.α. (Πίνακας 2).

**Πίνακας 2: Κατηγοριοποίηση σεναρίων στο λογιστικό φύλλο**

Ταυτότητα σεναρίου:	Τίτλος σεναρίου	Συγγραφικό υποκείμενο	Σχολική τάξη	Στόχοι
	<i>Αριθμός λέξεων</i> ανά τίτλο <i>Λεξιλογική συχνότητα</i> ανά γραμμικό μέρος του λόγου <i>Είδος</i> παρεχόμενης πληροφορίας	<i>Πανεπιστημιακοί</i> (φοιτητής, μεταπτυχιακός, διδακτορικός, καθηγητής) <i>Εκπαιδευτικοί</i> <i>Ειδικοί συνεργάτες</i> Ερευνητές <i>Ειδικοί τεχνολόγοι</i> <i>Εκπαιδευτικοί-πανεπιστημιακοί</i> <i>Μικτή ομάδα</i> συνεργασίας των συγγραφέων <i>Ελλιπές</i>	<i>α, β, γ γυμνασίου</i>  <i>α, β, γ λυκείου</i>	<i>Γενικοί</i> γνωστικοί Στόχοι <i>ως προς το</i> γνωστικό αντικείμενο <i>Στόχοι για τις ΤΠΕ</i> Στόχοι <i>συναισθηματικοί</i>
<b>Σκεπτικό:</b>	Θεωρίες μάθησης κατά δήλωσιν	Θεωρίες μάθησης κατ' απόδοσιν  <i>Συμπεριφορισμός</i> Οικοδομησιμός, <i>Κοινωνιογνωστικές</i> θεωρίες <i>Μικτές</i> <i>Άλλες</i>		
<b>Παίσινο εφαρμογής:</b>	<i>Εφαρμογή</i> στην πράξη ή πρόταση εφαρμογής  <i>Αξιολόγηση</i> (αυτοαξιολόγηση/ εμπειρική έρευνα)	<i>Χώρος</i> υλοποίησης (σχολική τάξη/εργαστήριο/και τα 2/ σπίτι/ελλιπές)	<i>Κοινωνική</i> <i>ενορχήστρωση</i> της τάξης (αριθμός ομάδων) <i>Χρήση υπολογιστή</i> (1 η/υ στην τάξη/1 η/υ ανά μαθητή/ 1 η/υ ανά ομάδα/ελλιπές).	<i>Χρονική διάρκεια</i> του σεναρίου (αριθμός διδακτικών ωρών/ελλιπές), <i>Χρόνος</i> <i>ένταξης</i> κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους <i>Αριθμός φάσεων</i> δραστηριοτήτων του σεναρίου
<b>Ανάλυση δραστηριότητας:</b>	Μαθησιακοί πόροι  <i>Πρόσθετο υλικό</i> <i>λόγος/εικόνα/ήχος</i> <i>Σχολικό εγχειρίδιο</i> <i>Ιστότοποι-διαδίκτυο</i> <i>Ψηφιακά εργαλεία</i>	Δραστηριότητες μαθησιακών πόρων  <i>Αφομοίωση</i> ς (ανάγνωσης, θέασης, ακρόασης) <i>Διαχείριση</i> πληροφορίας <i>Προσαρμοστικές/εξομοιωμένες</i> (με εμπλοκή σε λογισμικό προσομοίωσης) <i>Επικοινωνιακές</i> (με εμπλοκή σε διάφορων μορφών διάλογο) <i>Παραγωγικές</i> (με κατασκευή και σύνθεση) <i>Εμπειρικές</i> (όπως η εξέσκηση δεξιοτήτων σε συγκεκριμένο περιβάλλον)		
<b>Βιβλιογραφικές παραπομπές:</b>	<i>Πλήθος</i> κειμενικών παραπομπών ανά συγγραφέα			

Η διαδικασία κωδικοποίησης έγινε με την εισαγωγή των δεδομένων σε λογιστικό φύλλο της Microsoft Excel και για την απεικονιστική των *λεξιλογικών νεφών* χρησιμοποιήθηκε το εργαλείο Voyant (<http://voyant-tools.org>). Η **ταυτότητα** των σεναρίων διερευνήθηκε ως προς το συγγραφικό υποκείμενο, τον τίτλο, το γνωστικό αντικείμενο, τη σχολική τάξη και τους γνωστικούς στόχους. Η συγγραφική ομάδα κατηγοριοποιήθηκε με γνώμονα την επαγγελματική ιδιότητα της και την επαφή της με τον ακαδημαϊκό χώρο. Έτσι ακολουθήσαμε τη μελέτη των Νικόπουλου, Πλατή & Μικρόπουλου (2014) ως προς την κατηγοριοποίηση των συγγραφέων σε Πανεπιστημιακούς (φοιτητής, μεταπτυχιακός, διδακτορικός, καθηγητής), Εκπαιδευτικούς, Ειδικούς συνεργάτες (από ερευνητικά ινστιτούτα, επιμορφωτές ΤΠΕ, υπαλλήλους ΥΠΑΙΘ, σχολικούς συμβούλους), Ερευνητές, ειδικούς τεχνολόγους, μικτή ομάδα συνεργασίας των συγγραφέων, ελλιπές (συγγραφείς που δε δήλωσαν την ιδιότητα τους). Επιπρόσθετα, εντάχθηκε η κατηγορία εκπαιδευτικός-πανεπιστημιακός που περιγράφει εκπαιδευτικούς με διπλή ιδιότητα, συνήθως μεταπτυχιακούς ή διδακτορικούς, οι οποίοι έχουν καταφανή παρουσία στο εν λόγω δείγμα, αναδεικνύοντας τη σύνδεση θεωρητικής κατάρτισης και σχολικής εμπειρίας. Στους τίτλους των σεναρίων έγινε λεξιλογική επεξεργασία. Ως προς τη στοχοθεσία, από τους κατά δήλωσιν του συγγραφέα στόχους, έγινε κατηγοριοποίηση

σε γενικούς γνωστικούς, στόχους ως προς το γνωστικό αντικείμενο, στόχους για τις ΤΠΕ, στόχους συναισθηματικούς. Όσον αφορά το **Σκεπτικό** της δραστηριότητας του σεναρίου, ως προς τις θεωρίες μάθησης, στόχευση ήταν η διερεύνηση των αντιλήψεων των συγγραφέων σχετικά με την υιοθέτηση των θεωριών, γι' αυτό καταγράφηκαν και μετρήθηκαν ποσοτικά οι συχνότητες εμφάνισης στις εισηγήσεις όρων θεωριών μάθησης «κατά δήλωσιν» των συγγραφέων. Σε δεύτερο χρόνο, επιχειρήθηκε να χαρακτηριστεί κάθε εισήγηση όσον αφορά τις 3 βασικές θεωρίες μάθησης: συμπεριφορισμός, οικοδομητισμός, κοινωνιογνωστικές θεωρίες, μικτές, άλλες. Για καθεμιά από αυτές επελέγησαν βασικές αρχές χαρακτηριστικά τους και διερευνήθηκε από την ερευνήτρια η εφαρμογή, έστω και μιας, στα προτεινόμενα διδακτικά σενάρια, ως εξής: Συμπεριφορισμός: πρακτική εξάσκηση-καθοδήγηση-επίπεδα δυσκολίας, Οικοδομητισμός: καθοδήγηση-πειραματισμός-διερεύνηση-ανακάλυψη-επίλυση προβλήματος, Κοινωνιοπολιτισμικές θεωρίες: πρότζεκτ-ομαδοσυνεργασία-επικοινωνία-συζήτηση-κοινωνιογνωστική σύγκρουση.

Ως προς το **Πλαίσιο εφαρμογής** (χρόνος, χώρος υλοποίησης, προαπαιτούμενες γνώσεις, βοηθητικά υλικά, κοινωνική ενορχήστρωση τάξης, στόχοι δραστηριότητας), εξετάστηκαν οι εξής παράμετροι: η εφαρμογή στη σχολική πράξη, η αξιολόγηση, ο χώρος υλοποίησης, ο χρόνος ένταξης κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους και η χρονική διάρκεια του σεναρίου, οι φάσεις δραστηριοτήτων του σεναρίου, η κοινωνική ενορχήστρωση της τάξης, η χρήση υπολογιστή.

Έγινε προσπάθεια, επίσης, **ανάλυσης δραστηριότητας** (περιγραφή της ροής εφαρμογής των δραστηριοτήτων, μαθησιακοί πόροι, αναφορά στο ρόλο και την ενορχήστρωση της τάξης). Έτσι, καταγράφηκαν ανά σενάριο οι μαθησιακοί πόροι και οι συνδυασμοί τους και οι δραστηριότητες ως: αφομοίωσης (ανάγνωσης, θέασης, ακρόασης), διαχείρισης πληροφορίας (για παράδειγμα αναζήτηση στο διαδίκτυο), προσαρμοστικές/εξατομικευμένες (με εμπλοκή σε λογισμικό προσομοίωσης, επικοινωνιακές (με εμπλοκή σε διαφόρων μορφών διάλογο), παραγωγικές (με κατασκευή και σύνθεση), εμπειρικές (όπως η εξάσκηση δεξιοτήτων σε συγκεκριμένο περιβάλλον) (ΥΠ.Ε.Π.Θ.-Π.Ι, 2015).

Τέλος, καταγράφηκαν στο λογιστικό φύλλο οι βιβλιογραφικές παραπομπές που παρατίθενται στα κείμενα, -συντά πολύ λιγότερες σε αριθμό από τη βιβλιογραφία στο τέλος της εισήγησης-, και αυτές μόνο μετρήθηκαν ποσοτικά με το σκεπτικό ότι οι συγγραφείς έχουν αρτιότερη γνώση αυτών, στο πλαίσιο της διερεύνησης της απήχησης των θεωρητικών του κλάδου στη διαμόρφωση των στάσεων και αξιών των δημιουργών σεναρίων.

### 3. Αποτελέσματα

#### 3.1 Ταυτότητα

Στους δημιουργούς σεναρίων ΑΕ, ισχύει η αναλογία 13 γυναικών προς 4 άνδρες, όπου η παρουσία αρρένων είναι άλλης ειδικότητας, για παράδειγμα, Νικολάου και



### 3.2 Σκεπτικό

Ιδιαίτερη θέση κατέχει ως όρος, η διαθεματικότητα και διεπιστημονικότητα στα σενάρια, που ακολουθεί τις τάσεις που διαμορφώνουν τα ισχύοντα προγράμματα Σπουδών. Κάνοντας αρχή από το ΔΕΠΠΣ του 2003 που διαφοροποιήθηκε από τα ΑΠΣ του 1999, και οργάνωσε τα μαθήματα του γυμνασίου σύμφωνα με τις αρχές της διεπιστημονικότητας και διαθεματικότητας (Πετσιμέρη, 2004:50), καταγράφηκε η παρουσία αυτής της διδακτικής αρχής. Νώντας ως διαθεματικότητα, το σχεδιασμό που ξεκινά στα Α.Π. από ένα κεντρικό θέμα και συνεχίζει με τον προσδιορισμό των εννοιών που σχετίζονται με αυτό, χωρίς να περιορίζεται από τις διαχωριστικές γραμμές των μαθημάτων, ενώ «διεπιστημονικότητα» την αναγνώριση των ταυτοτήτων των διαφορετικών μαθημάτων, των περιεχομένων τους και της στοχοθεσίας και των μεθοδολογικών εργαλείων» (Beane, 1997: 10-12, 19-28).

### 3.3 Ανάλυση δραστηριοτήτων

Η διδασκαλία των ΑΕ, εστιάζει, σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ (2003) σε τρία επίπεδα: το επίπεδο γλωσσικού συστήματος (γραμματική-συντακτικό), το σημασιολογικού ενδιαφέροντος (λεξιλόγιο) και το επίπεδο πρόσληψης κειμένου. Στην πλειοψηφία τους τα σενάρια για τα αρχαία από πρωτότυπο εστιάζουν στη μετάφραση και στην πρόσληψη κειμένου με έμφαση στην εξαγωγή στοιχείων πολιτισμού ως πηγής αξιών κι αντιλήψεων της εποχής. Όσον αφορά τις δραστηριότητες, είναι συχνή η απεικονιστική του νοήματος. Αντίστοιχα, στα αρχαία ελληνικά από μετάφραση δίνεται η ίδια έμφαση. Αυτό διαφοροποιείται λίγο από τις προτάσεις των Α.Π.Σ που συστήνουν την αντιμετώπιση τους ως λογοτεχνικού κειμένου. Σύμφωνα με το ισχύον ΑΠΣ (ΦΕΚ τεύχος 2/αρ. Φύλλου1562, 27 Ιουνίου 2011), «στόχος ενός σύγχρονου εκπαιδευτικού συστήματος δεν μπορεί να είναι παρά η δημιουργία ενεργών υποκειμένων, που θα είναι σε θέση να αξιοποιούν κάθε μέσο επικοινωνίας και όλους τους σημειωτικούς πόρους (κειμένα, εικόνες, μουσική κ.ά.) και θα διαθέτουν την ικανότητα να κατανοούν και να χρησιμοποιούν κριτικά την πολύπλοκη νέα επικοινωνιακή πραγματικότητα. Η εφαρμογή ενός αντίστοιχου μοντέλου γραμματισμού στο μάθημα των ΑΕ συνεπάγεται την ενθάρρυνση ποικίλων παραμέτρων: τη συνεξέταση σημείων της ΑΕ με τη ΝΕ γλώσσα· τη δημιουργική σύνδεση αρχαίου και σύγχρονου κόσμου· τη μελέτη της ανθρώπινης εμπειρίας και την πολύπλευρη ευαισθητοποίηση του μαθητή ως προς το γνωστικό αντικείμενο». Καθίσταται επιτακτική η ανάγκη μελέτης αντίστοιχων σεναρίων μαθήματος νεοελληνικής, -το μάθημα της λογοτεχνίας δείχνει να απομακρύνεται από τους παλαιότερους ιστορικο-φιλολογικούς προσανατολισμούς του (Φρυδάκη, 2003)-, για να διερευνηθεί αν η αντιμετώπιση από τους δημιουργούς σεναρίων είναι πανομοιότυπη. Πάντως, διεπιστημονικά δεν αξιοποιείται το πεδίο της ιστορίας, που θα μας παρέπεμπε στην κειμενοκεντρική χρήση της πηγής, αλλά κυρίως εκείνο της έκθεσης-έκφρασης και δευτερευόντως της λογοτεχνίας και θεατρολογίας, ενισχύοντας τη θέση ότι αυτό που ενδιαφέρει να αναδειχθεί από το μάθημα των ΑΕ είναι οι στάσεις και πολιτισμικές αξίες. Η εστίαση αυτή στον ειδικό σκοπό του

μαθήματος αποτελούσε αντικείμενο του προηγούμενου σε ισχύ ΑΠ του 1999 που πρέσβευε πιο ξεκάθαρα την επισήμανση και αξιολόγηση των διαχρονικών ιδεών και αξιών του ελληνικού πολιτισμού. Διαβλέπουμε συμπερασματικά, μία γόνιμη διαλεκτική των φιλολόγων ανάμεσα στα ΑΠ, τα ψηφιακά εργαλεία που τους προσφέρονται και τη στοχοθεσία του μαθήματος.

Όσον αφορά την ανάπτυξη δεξιοτήτων για την αναζήτηση πληροφοριών, στο ίδιο κείμενο προβλέπεται ως γενική στοχοθεσία «η κριτική επεξεργασία και συνθετική παρουσίαση των δεδομένων που συλλέγονται, η χρήση πολυτροπικών κειμένων και ποικίλων σημειωτικών πόρων, η πραγμάτευση ενός θέματος από διαφορετικές οπτικές γωνίες, ο πειραματισμός κατά το γράψιμο και την παραστατικότητα στην παρουσίαση, η συνεργατική μάθηση και ανάπτυξη πρωτοβουλιών εντός της ομάδας.

Από την πλευρά τους, οι δημιουργοί σεναρίων, εστιάζουν στη διατύπωση της στοχοθεσίας τους στη γλωσσική ανάπτυξη, την καλλιέργεια δεξιοτήτων και της κριτικής σκέψης [εικόνα 2]. Στις θεωρίες κατά δήλωση, κυριαρχεί αυτή η οπτική. Όσον αφορά τις διδακτικές στρατηγικές, έμφαση δίνεται στην ανακαλυπτική και συνεργατική μάθηση στη ροή των κειμένων.

#### **4. Συμπεράσματα**

Το περιορισμένο αριθμητικά δείγμα των διδακτικών προτάσεων για τα αρχαία ελληνικά από πρωτότυπο και από μετάφραση δεν οδηγεί προφανώς σε στατιστικά ασφαλή συμπεράσματα. Κατά την επεξεργασία και καταγραφή των δεδομένων, υπήρξαν αποχρώσεις ενδείξεις για την ταυτότητα των δημιουργών και το σκεπτικό τους. Επιστημάνθηκαν διαφορές από τις γενικές τάσεις της ολομέλειας των εισηγήσεων, που έχουν παρουσιαστεί σε άλλες έγκριτες μελέτες. Εγγενείς δυσκολίες παρουσιάζουν οι κατηγοριοποιήσεις των θεωριών μάθησης. Κρίνεται σκόπιμο να δοθούν σε πολυμελέστερη ομάδα ερευνητική που θα τεκμηριώνει τη θεωρία μάθησης την οποία αξιοποιεί κάθε διδακτική πρόταση. Επιπρόσθετα, η πολυπλοκότητα των προδιαγραφών ΑΠΣ δυσχεραίνει το έργο της εξαγωγής συμπερασμάτων για τη συμμόρφωση ή μη των δημιουργών σε αυτά. Πολύ πιθανόν είναι να επικρατεί μία γόνιμη διαλεκτική όσον αφορά την πρακτική αξιοποίηση ΤΠΕ και ΑΠΣ. Γενικότερα, αν ήταν εφικτή η έναρξη ενός διαλόγου για τις προδιαγραφές τυποποιημένης υποβολής διδακτικών προτάσεων στα συνέδρια ΕΤΠΕ, θα διευκολυνόταν η μελλοντική ερευνητική ματιά.

#### **Βιβλιογραφία**

Bartscherer, Th., & Coover, R. (ed.) (2011). *Switching Codes: Thinking Through Digital Technology in the Humanities and the Arts*. Chicago: University of Chicago Press.

Beane J., (1997). *Curriculum Integration. 'Designing the Core of Democratic Education'*. New York: Oxford University Press.

- Γιάννου, Τρ. (2010). Οι ΤΠΕ στο μάθημα των αρχαίων ελληνικών. Στο Ζαγούρας, Χ. Δαγδύλης, Β. Κόμης, Β. Κουτσογιάννης, Δ. Κυνηγός, Χρ. & Ψύλλος Δ. (Επιμ.), *Επιμορφωτικό υλικό για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στα Κέντρα Στήριξης Επιμόρφωσης*, τεύχος 3: 79-95)
- Κυνηγός, Χ., (2002). Η Δευτερογενής Ανάπτυξη Λογισμικού ως Μέθοδος Αναστοχασμού στην Κατάρτιση Επιμορφωτών. Στο Δημητρακοπούλου, Α. (Επιμ.) *Πρακτικά του 3ου Συνεδρίου ΕΤΠΕ, Οι ΤΠΕ στην Εκπαίδευση* (Τόμος Α΄, σ. 139-150), 26-29/9/2002.
- Kynigos, Ch. (2007). Half-baked Logo Microworlds as Boundary Objects in Integrated Design. *Informatics in Education* 6(2), 335–358.
- Κυνηγός, Χ., (2011). *Το μάθημα της Διερεύνησης. Παιδαγωγική αξιοποίηση της Σύγχρονης Τεχνολογίας για τη διδακτική των μαθηματικών: Από την Έρευνα στη Σχολική Τάξη*. Αθήνα: Τόπος.
- Νικόπουλος Α., Πλατή Δ., & Μικρόπουλος Τ.Α. (2014). Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση. Η έρευνα στην Ελλάδα. *Πρακτικά 9<sup>ο</sup> Συνεδρίου με διεθνή συμμετοχή, ΤΠΕ στην εκπαίδευση*, ΕΤΠΕ, 431-439.
- Παπανικολάου, Κ., Γουλή, Ε., & Μακρή, Α., (χ.χ.). *Σχεδιάζοντας σενάρια. Συνοπτικός οδηγός* [Ανακτήθηκε 5-5-2015 από <http://www.slideshare.net/edu4adults/ss-22213937>].
- Πετσιμέρη, Ε., (2004). *Διδακτική των Αρχαίων Ελληνικών*. Αθήνα: Γρηγόρη.
- Τσάφος, Β., (2004). *Η Διδασκαλία της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας και Γλώσσας. Για μια εναλλακτική μαθητεία στον αρχαίο κόσμο*. Αθήνα: Μεταίχιμο.
- ΥΠ.Ε.Π.Θ.-Π.Ι., (2003). *ΔΕΠΠΣ*, Φ.Ε.Κ. τ. Β, 03/13-03-03.
- ΥΠ.Ε.Π.Θ.-Π.Ι., Σοφός Α. (συντ), Μητσικοπούλου Β., Καλογιαννάκης Μ., Καλογερόπουλος Ν., Πετροπούλου Ο, (2015). *Ανάπτυξη μεθοδολογίας και ψηφιακών διδακτικών σεναρίων για τα γνωστικά αντικείμενα της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Γενικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης*.
- Φρυδάκη, Ε. (2003). Από την ερμηνευτική της «Εναίσθησης» ...., στο Σπανός, Γ.& Φρυδάκη, Ε. (2003), *Γλώσσα και Λογοτεχνία στην εκπαίδευση*, Αθήνα: Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν.